

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Кафедра українознавства

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни «ІСТОРИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ»**

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

галузі знань В Культура, мистецтво, гуманітарні науки,
(шифр і назва)

спеціальності В10 Філософія
(шифр і назва)

освітня програма Філософія
(шифр і назва)

вид дисципліни за вибором _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет ННІ філософії, культурології, політології _____

Укладач: канд.філос.н., доцент Михайло Чугуєнко

1. Навчальний контент:

1.1 Лекційні матеріали

Лекція 1. Вступ до історичної антропології.

Актуальність вивчення історичної антропології. «Антропологічний поворот» у соціогуманітарних науках. Поняття історичної антропології. Основні етапи розвитку.

Методологічні засади та стратегії історико-антропологічних досліджень. Провідні дослідницькі парадигми, «повороти», підходи. Практичне значення та місце курсу в системі підготовки фахівця у царині філософських та соціогуманітарних наук.

Література.

Anthropology and History - Alan Macfarlane. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hitv1risKtc>

ANTHROPOLOGY VS HISTORY: What's The Difference?! | Choose Between Anthropology Major & History Major. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=udChBvQpeXs>

Лекція 2. Передісторія історичної антропології.

Традиційні антропологічні вчення: сучасні наукові інтерпретації «Антропотехнології» у ранніх цивілізаціях. Учення про людину в Стародавньому Єгипті та Міжріччі. Китайські традиційні вчення про людину. Індійські традиційні уявлення про людину. Антропологічні вчення античності. Антропологічні вчення Ренесансу. Концепції людини часів Просвітництва та Контрпросвітництва.

. Література.

Anthropology and History - Alan Macfarlane. PURL: <https://www.youtube.com/watch?v=hitv1risKtc>

ANTHROPOLOGY VS HISTORY: What's The Difference?! | Choose Between Anthropology Major & History Major/ URL: <https://www.youtube.com/watch?v=udChBvQpeXs>

Лекція 3. Французька історична школа «Анналів».

Соціальні та інтелектуальні передумови. Батьки-засновники та перша генерація школи «Анналів». Марк Блок «Королі чудотворці». «Ремесло історика або а Апологія історії». Люс'єн Февр «Бої за історію».

«Друга генерація» школи «Анналів». Проект «геоісторії» Ф. Броделя. «Застигла історія» Е. Ле Руа Ладюрі. Історія села Монтанью. П. Шоню та його історія «класичної Європи».

«Третє покоління» школи «Анналів». Модернізація теорій ментальностей. Ж. Ле Гофф. Ж. Дюбі.

«Четверта генерація». Р. Шарт'є. Культурна історія читання, письма та освіти. П.Нора. Проект «Місця пам'яті».

Вплив ідей школи Анналів на «нетрадиційну медієвістику» в СРСР та РФ. А. Гуревич. Ю. Безсмертний.

Література.

Дюпон-Мельниченко Ж.-Б., Ададуров В. Французька історіографія ХХ століття. Навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів. Львів: Класика, 2001. 170 с.

URL: <http://lib.pnu.edu.ua/elib/local/sk/sk652797.pdf>

An Introduction to Lucien Febvre's Problem of Unbelief in the C16th - A Macat History Analysis

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5zLBLHDOflE>

Marc Bloch Documentaire 2001

URL: https://www.youtube.com/watch?v=tKDLg_O1nTA

L'Ecole des "Annales" : les Cinquante Glorieuses (1929-1979)

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3tdkEBCQLHA>

Fernand Braudel : positions de l'histoire en 1950

URL: https://www.youtube.com/watch?v=SgslV3oBK_4

Braudel – Comment l'histoire s'est elle fabriquée ?

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qCJWb0S2Jd8>

Fernand Braudel et l'histoire URL: https://www.youtube.com/watch?v=yG_lpK_uWFw

Лекція 4: Культурна історія письма та читання

План.

1. Роже Шартьє: від історії книжки до історії читання.
2. Жан Еббар: між оральністю і писемністю.
3. Даніель Фабр: від антропології письма до антропології письменника і літератури.
4. Філіп Лежен: довкола автобіографії і особистих щоденників

Література.

Нові перспективи історіописання / За ред. П. Берка; Пер. з англ. Київ, 2004.

Лекція 5. Британська соціальна історія та «культурні студії».

Історичні та інтелектуальні передумови. Британська соціальна історія. «Становлення англійського робітничого класу» Е. П. Томсона. Хоггарт «Культура та суспільство». Р. Уільямс «Вжитки писемності».

Історико-антропологічні аспекти британських «культурних студій». С. Холл.
«Культуральна історія» П. Бюрка.

Література.

The Grim Reality Of Ordinary Life Throughout British History | History Of Britain | All Out History/
Ht;bv ljcneg^ <https://www.youtube.com/watch?v=R5N6qsAnOIY>

Лекція 6. Американська соціальна та культурна історія

Нова американська робітничка історія. Л. Монтгомері. Е. Гутман.

РДарнтон. «Велика котяча різанина». Культурне коріння Французької революції.
«Поезія та поліція». «Повернення Мартіна Герра» Земон.

Література.

The Martin Guerre Affair. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_amx3h8q9Fc

Le Retour de Martin Guerre (1982). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=U-l253ewkgQ>

Лекція 7. Італійська мікроісторія. Передумови виникнення.

Речники. Дж.Леві. К.Гінзбург. «Нічні битви». «Сир і хробаки». Еволюція мікроісторії.

Матеріали.

Carlo Ginzburg – Microhistory. Режим доступу: URL: URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=VFh1DdXToyE>

The Cheese and the Worms: The Cosmos of a Sixteenth-Century Miller. Режим доступу:

URL: https://www.youtube.com/watch?v=A_IGhKkWtEM

The Cheese and the Worms” by Ginzburg | Book Review. Режим доступу: URL:

https://www.youtube.com/watch?v=RMyp7_4mycM

Лекція 8. Німецька «історія повсякденності». Становлення напряму: історичне коріння та зовнішні впливи.

Х. Медік та його дослідницька програма. Дискусія мікроісториків з представниками Білефельдської школи.

Історія ткацького селища Лайхінген (Х. Медік).

Робітнича історія А.Людтке. Культура та ментальність німецьких робітників за часів кайзера, націоналсоціалізму та східно-німецького соціалізму.

Література.

Kohle, Wohlstand, Fortschritt - Essen zur Jahrhundertwende | Heimatflimmern | WDR. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mF1nIe4MjEU>

Лекція 9. Історія родини.

Виникнення та еволюція історичних студій сім'ї. Теорія сімейних систем. Історія дитинства. Історичні концепції батьківства. Історія материнства.

Література.

Bowen Family Systems Theory. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sWPPpl5lgEI>

Лекція 10. Культурна історія емоцій.

Попередники культурно-історичних студій емоцій. «Емоціологія». Ян Плампер. Історія меланхолії Ж.Старобінського. Історія кохання у західній цивілізації (Дені де Ружмон).

Література.

Бенькевич Г. А. Витоки емоцій (екскурс в античність): соціокомунікаційний аспект / Г. А. Бенькевич // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Соціальні комунікації. 2018. Вип. 13. С. 4-9. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhISK_2018_13_3.

Петрушко Л. А. "Бысть... плачь великъ, яко и по мертв?м": емоції через смерть ближніх у реальному та ідеальному вимірах середньовіччя *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2020. Вип. 26. - С. 291-301. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2020_26_20.

Prof Thomas Dixon Seminar - 'What is the history of emotions, and why does it matter?' URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aj7BNDyRgqs>

Jan Plamper "Learning from the History of Emotions Genealogy, Trends. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=atX4-wUlu5k>

William Reddy: The Navigation of Feeling. URL: https://www.youtube.com/watch?v=G_1SshDyEEA

How can there be a history of emotions? **Barbara Rosenwein.** URL: https://www.youtube.com/watch?v=bqEa8ZIWp_I

Лекція 11. Історична антропологія щастя.

Антропологія щастя. Поняття "щастя. Основні підходи.

Скандинавська філософія щастя та її історико-антропологічні підстави. Хюгге, лагом, фіка, сісу.

Ікігаї - щастя по-японськи.

Щастя по-російськи.

. Література.

Thin N. Social Happiness: Theory into Policy and Practice. Bristol: Policy Press, 2012. 304 p.

Fischer E. F. The Good Life: Aspiration, Dignity, and the Anthropology of Wellbeing. Stanford: Stanford University Press, 2014. 264 p.

Wiking M. The Little Book of Hygge: Danish Secrets to Happy Living. New York: William Morrow, 2017. 288 p.

Brantmark N. Lagom: The Swedish Art of Balanced Living. London: Headline Home, 2017. 160 p.

Åkerman S. The Cultural History of Swedish Moderation // Scandinavian Studies. 2018. Vol. 90. No. 2. P. 267-289.

Лекція 12. Історія насильства.

Історія девіацій та злочинності. Кримінальне насильство та його антропологічне підґрунтя.
Антропологія тоталітаризму. Геноцидні студії.
Антропологія Опору.
Неототалітаризм як історико-антропологічний феномен.

Література.

R. Brian Ferguson discusses 'Violence: An Anthropology of War'. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=dGfA2N1easo>
Cesare Lombroso: Theory of Crime, Criminal Man and Atavism. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=bjyDQdv6gSk>

Лекція 13. Парадигма пам'яті в історичній антропології.

Студії пам'яті: передумови виникнення та еволюція.
М. Хальбвакс «Соціальні рамки пам'яті». А. Варбург та його проект «Мнемозіна».
Я. Ассман «Культурна пам'ять» у ранніх цивілізаціях.
Історична політика. Історико-антропологічні аспекти денацифікації та декомунізації.
«Привидилогія (М. Фішер). Ностальгія за втраченим майбутнім. «Готичне

Література.

A Brief Introduction to Aby Warburg. Режим доступу: URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=4U9t6YQOM0E>
Sigrid Weigel: The European Intellectual Heritage of Aby Warburg. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=z3GhXKdfogA>

Лекція 14. Інтелектуальна історія та історія ідей.

Кембріджська школа. К. Скіннер. Дж. Покок. С. Пінкер про поступ раціоналізацію в історії.
Інтелектуальна історія чи Історична антропологія інтелектуалів?

Література.

Roger Scruton: Why Intellectuals are Mostly Left/ Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=FYo4KMhUx9c>

Лекція 15. Історико-антропологічні виміри пост- та трансгуманізму.

Історичні та інтелектуальні передумови пост структуралістського повороту в антропології.
Гендерні історичні теорії. Феміністська критика.
Постколоніалістські студії.
Теорії гібридності.
Критика «орієнталізму» у працях Едварда В. Саїда. «Пост-орієнталізм».
Студії підлеглих. «Чи можуть підлеглі говорити?» (Гайятрі Ч. Співак).
Історична антропологія на пострадянському науковому просторі: особливості, здобутки, проблеми, перспективи.

Література.

Саїд Е. Орієнталізм. Київ, 2001.
W9C5 - Decolonizing? - criticisms of the ontological turn (UCL Anthropology, Holbraad)/
Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=dLkcHUD0qN8>
Gayatri Spivak: The Trajectory of the Subaltern in My Work. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=2ZHH4ALRFHw>

Лекції 15:

Історична антропологія природи

1. Актуальні проблеми екологічної історичної антропології.
2. Енвайронменталістська історія (Історія навколишнього середовища)
3. "Критичні рослинні студії" (Critical Plant Studies).
4. "Критичні анімальні студії" (Critical Animal Studies) та Історична антропологія

Література

2. Hocella II, A.J., Sorenson, J., Socha, K., Matsuoka, A. (Eds). *Defining Critical Animal Studies*. New York: Peter Lang, 2014.
3. DeMello, M. *Animals and Society: An Introduction to Human-Animal Studies*. New York: Columbia University Press, 2012.
4. McNeill, J.R. *World Environmental History - The Historiography of Environmental History*. UNESCO – EOLS.
5. Hall, M. *Plants as Persons: A Philosophical Botany*. New York: SUNY Press, 2011.

Лекція 16.

Негативна філософія та «історія без людей»

1. Структуралізм і постструктуралізм: історія як система без суб'єкта.
2. Постгуманізм: технології, екологія, штучний інтелект як нові «агенти історії».
3. Жак Ларюель: «негативна» чи «незалежна» філософія, яка відмовляється від метафізичних претензій.
4. Девід Бенатар: антинатуралізм як радикальна антропологічна критика — чи варто взагалі існувати людям?

Література.

Laruelle F. *Principles of Non-Philosophy*. London: Bloomsbury Academic, 2013.
Laruelle F. *Philosophy and Non-Philosophy*. Minneapolis: Univ. of Minnesota Press, 2017.
Ferrando F. *Philosophical Posthumanism*. London: Bloomsbury Academic, 2019.
Braidotti R. *The Posthuman*. Cambridge: Polity Press, 2013.
Benatar D. *Better Never to Have Been: The Harm of Coming into Existence*. Oxford: Clarendon Press, 2006.

2. Матеріали до семінарських занять з «Історична антропологія».

Тема семінару:

**Тема семінару:
Італійська мікроісторія.**

1. Мікроісторія як проблемне поле соціогуманітарних наук. Мікроісторична дискусія.

2. Проект мікроісторії Карло Гінзбурга. «Сир і хробаки» Карло Гінзбурга. Світогляд філософа-аматора XVII ст.
3. Чим мікроісторія може стати у пригоді вам, філософам?

Матеріали.

Верменич Я. В. Мікроісторія як проблемне поле соціогуманітарних досліджень. *Український історичний журнал*. 2010. № 4. С. 156-169.

URL: http://resource.history.org.ua/publ/journal_2010_4_156

Леві Дж. Про мікроісторію / в кн.: Нові перспективи історіописання / За ред. П. Берка; Пер. з англ. Київ, 2004. С. 122–148. / За ред. П. Берка; Пер. з англ. Київ, 2004. С. 122–148.

Нові перспективи історіописання / За ред. П. Берка; Пер. з англ. Київ, 2004.

Carlo Ginzburg – Microhistory. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VFh1DdXT0yE>

The Cheese and the Worms: The Cosmos of a Sixteenth-Century Miller. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=A_IGhKkWtEM

The Cheese and the Worms” by Ginzburg | Book Review. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=RMYP7_4mymM

Тема семінару:

Історія емоцій.

1. Чому історія емоцій варта уваги? (Томас Діксон).
2. історія емоцій як дослідницьке поле (Томас Діксон, Ян Плампер, Барбара Розенвайн).
3. «Навігація почуття» (Вільям Редді)..
4. Вільям Редді Історія емоцій як дослідницьке поле.

Матеріали.

Основні джерела.

Prof Thomas URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aj7BNDyRgqs>

Jan Plamper “Learning from the History of Emotions Genealogy, Trends. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=atX4-wUlu5k>

William Reddy: The Navigation of Feeling. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=G_1SshDyEEA

How can there be a history of emotions? **Barbara Rosenwein.** URL:

https://www.youtube.com/watch?v=bqEa8ZIWp_I

Додаткові матеріали.

History of Emotions: Introduction to the Field - Barbara Rosenwein. Режим доступу URL::

<https://www.youtube.com/watch?v=QK1DAiH77w>

Professor Fraser Watts - Emotions: why study their history? (Stories of Psychology 2018).

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iVRZK5S26UY>

Тема семінару: Історія задоволення Робера Мюшамбле

Частина 1.

1. «Пізнання плоті». Народження індивіда та завоювання задоволення.
2. Проблематизація пансексуалізму. Мюшамбле проти Фуко.
3. Завоювання жіночого задоволення.

Література.

Мюшамбле Р. Оргазм і Захід. Історія задоволення від XVI ст. до наших днів. Київ, 2011. Частина 1. С.7-61

Тема семінару:
Історія задоволення» Робера Мюшамбле
Частина 2.

1. Ера задоволення (від 1960 до «наших днів».
2. Походження «війн культур». Альфред Чарльз Кінсі.
3. Прихована еротична культура.
4. Безсмертя подвійного стандарту сексуальності.
5. Відкриття жіночого оргазму.
6. Сексуальна революція сьогодні.

Література.

Мюшамбле Р. Оргазм і Захід. Історія задоволення від XVI ст.. до наших днів Київ, 2011.- Частина 1.-С.291-337

Тема семінару.

Дитинство під мікроскопом історичної антропології.

1. Дитина у традиційному суспільстві.
2. Діти та індустріальна революція.
3. Становище дітей у минулому та теперішньому.

Література.

A Short History of Childhood. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1v1w6yXu8Tg>
History of Childhood - UMass Lowell Professor Christopher Carlsmith (9:10). **Режим доступу:**
<https://www.youtube.com/watch?v=3MqMuqJpVyM>
Childhood Throughout History! : Hidden Histories. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=dwPgnpC3PVs>
What Was It Like To Be a Kid In The Past? | WHAT THE PAST? URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=zZU-M6RTNGU>
Too Much Too Young Children of the Middle Ages BBC. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=oU1kGYOyk7k>
Victorian child labour: all work and no play. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=CinieKeljHY>
The Cruel Life of Children During the Industrial Revolution.
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=cloO-2d1xJg>
Why was Victorian Childhood Brutally Short? (Children of the Slums Documentary).
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=PjTfX2zhIqc>
Man Born in 1853 Talks About Childhood in the 1860s- Enhanced Video & Audio [60 fps].
URL:: https://www.youtube.com/watch?v=_oqbLSisnME
New Approaches to the History of Childhood: Going Global. **Режим URL:**
<https://www.youtube.com/watch?v=YDkjfKAOKpg>

Тема семінару.

Історія та антропологія смерті.

1. «Еволюційна танатологія»
2. Еволюція уявлень про смерть в Європі. «Людина перед обличчям смерті» Ф. Ар'єса.
А) Смерть у традиційних суспільствах.
Б) Смерть за Модерної доби.
3. Сучасні філософи «перед обличчям смерті».
А) «Тіла, які можна вбити» (Джорджо Агамбен).
Б) «Некрополітика» як «тіньовий бік» ліберальної демократії (Акіле Мбембе).

С) Ваші рекомендації щодо міркувань сучасних філософів про смерть?

Матеріали.

Episode 14: Evolutionary Thanatology. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oFGpKDut-DU>

Philippe Aries on Death. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=w1OI-FJqYG4>

ASB 253: Death Through Time. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2PSkb5_5nQk

Let's Talk About Death | Rochelle Martin | TEDxKingStWomen. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GeyVx7xibQA>

Agamben: Killable bodies. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=y3eeXg9RnlQ>

Have You Heard of Necropolitics? - Achille Mbembe. URL: https://www.youtube.com/watch?v=pX_Ql-8HIhI

14. What matters (cont.); The nature of death, Part I. URL: https://www.youtube.com/watch?v=0_vqoz05W-0&list=PLE0D425F951001F57&index=15

Тема семінару:

Інтелектуальна історія та історія ідей

1. Що таке інтелектуальна історія?
2. Квентин Скіннер – засновник сучасної інтелектуальної історії.
3. Серед сучасних інтелектуалів більше лівих мислителів? (теза Роджера Скратона, див.відео). Якщо це так, то чому?
4. Майбутнє інтелектуальної історії.

Матеріали.

Introduction: Intellectual History and Conceptual Change. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9gcQtuiAsbY&list=PL0xODW9vVLQ2EpBORnlqxKVfoV01dBZJ>

Interview of Professor Quentin Skinner - part 1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-0rY78EQ2B4&list=PLw4-Fp0S2dJalNoAzoLE3Dx822zKxJCaQ>

The History of Philosophy, History of Ideas & Intellectual History. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2c7q05U4rbg>

What Is Intellectual? : History? URL <https://www.youtube.com/watch?v=CyQzxZ2TWGw>

Roger Scruton: Why Intellectuals are Mostly Left. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FY04KMhUx9c>

The Future of Intellectual History: a Celebration of Quentin Skinner's London Years. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Cse2AQpstC4>

Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післятестастійного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни Завдання семестрових екзаменів

Історична антропологія.

Підсумковий семестровий контроль у формі тесту

Зразок тестового питання залікового завдання.

.

Що означає «гібридність» культурних практик?

- A. Поєднання усного і писемного
- B. Використання лише письма
- C. Використання лише усного слова

Відсутність комунікації

Answer: A

Балів: 1